

ONA TILINI O‘QITISHDA INTERFAOL METODLARNING AHAMIYATI VA QO‘LLANILISHI

*Qoraqalpog‘iston Respublikasi
Ellikqal’a tumani
Reyimbayeva Zulayho*

Annotatsiya: Ona tili har bir insonning eng muhim boyligi bo‘lib, uning to‘g‘ri va samarali o‘rganilishi shaxsning madaniy, ma‘naviy va aqliy rivojlanishida muhim o‘rin tutadi. Ona tilini o‘qitishda an‘anaviy usullar ko‘pincha o‘quvchilarni faol ishtirok etishga undamaydi, bu esa o‘rganish jarayonining samaradorligini kamaytiradi. Shu sababli, so‘nggi yillarda ta‘lim jarayonida interfaol metodlarga katta e‘tibor qaratilmoqda. Interfaol metodlar o‘quvchilarning bilim olish jarayonida faol ishtirokini ta‘minlaydi, ularni mustaqil fikrlashga, muloqotga va hamkorlikka o‘rgatadi.

Kalit so‘zlar: ona tili, interfaol metodlar, ta‘lim, bilim, ko‘nikma, metodlar, til, muloqot, muhokama.

Interfaol metodlar ta‘lim jarayonini yanada jonli va qiziqarli qiladi. Bu metodlar o‘quvchilarni passiv qabul qiluvchidan faol ishtirokchiga aylantiradi. Masalan, muhokama, guruhlarda ishlash, rolli o‘yinlar, loyiha asosida o‘rganish, savol-javob usullari, muammoli vaziyatlarni hal qilish kabi usullar o‘quvchilarning ona tilini amaliy qo‘llash ko‘nikmalarini rivojlantiradi. Bunday metodlar yordamida o‘quvchilar nafaqat nazariy bilimlarga ega bo‘lishadi, balki tilni kundalik hayotda qo‘llash imkoniyatiga ham ega bo‘ladilar. Interfaol metodlarning eng muhim xususiyatlaridan biri bu o‘quvchilarning o‘zaro muloqoti va hamkorligini ta‘minlashdir. Ona tilini o‘rgatishda muloqotning o‘rni beqiyosdir. Til o‘zaro fikr almashish, his-tuyg‘ularni ifodalash, madaniyatni o‘rganish vositasi sifatida xizmat qiladi. Shuning uchun o‘quvchilarni doimiy muloqotga jalb qilish, ularni o‘z fikrlarini erkin ifoda etishga o‘rgatish kerak. Interfaol metodlar aynan shu maqsadga xizmat qiladi. Masalan, guruh ishlari yoki juftlikdagi mashg‘ulotlar orqali o‘quvchilar bir-biri bilan fikr almashadi, savollar beradi, javoblar topadi va shu bilan til ko‘nikmalarini mustahkamlaydi.[1]

Ona tilini o‘qitishda interfaol metodlarni qo‘llashda o‘qituvchi roli ham o‘zgaradi. An‘anaviy ta‘limda o‘qituvchi asosiy bilim manbai hisoblanadi va o‘quvchilar passiv tinglovchilar bo‘lib qoladi. Interfaol metodlarda esa o‘qituvchi yo‘lboshchi, rahbar, maslahatchi sifatida faoliyat yuritadi. U o‘quvchilarning faoliyatini yo‘naltiradi, ularni rag‘batlantiradi, muammolarni birgalikda hal qilishga ko‘maklashadi. Bu esa o‘quvchilarda mustaqil fikrlash va o‘z-o‘zini boshqarish ko‘nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi. Interfaol metodlarning yana bir muhim

jihati bu o'quvchilarning qiziqishlarini hisobga olishdir. Har bir o'quvchi o'ziga xos xususiyatlarga ega, ularning o'rganish usullari, qiziqishlari va ehtiyojlari turlicha bo'ladi. Interfaol metodlar o'quvchilarning individual xususiyatlarini inobatga olib, o'rganishni yanada samarali qiladi. Masalan, vizual o'rganishga moyil o'quvchilar uchun rasm, diagramma, video materiallar qo'llaniladi, tinglab o'rganishga moyillari esa suhbat va muhokamalarda faol ishtirok etadi. [2]

Ona tilini o'qitishda interfaol metodlarni qo'llashda texnologiyalardan foydalanish ham muhim ahamiyatga ega. Zamonaviy ta'limda kompyuter, planshet, smartfon, interaktiv doska kabi texnologiyalar yordamida o'quvchilarni o'rganishga yanada jalb qilish mumkin. Masalan, interaktiv testlar, onlayn o'yinlar, til o'rganish ilovalari o'quv jarayonini qiziqarli va samarali qiladi. Texnologiyalar yordamida o'quvchilar mustaqil ravishda o'z bilimlarini mustahkamlashlari, yangi ma'lumotlarni tez va oson o'zlashtirishlari mumkin. Interfaol metodlarning samaradorligini oshirish uchun o'qituvchilar doimiy ravishda o'z malakalarini oshirib borishlari kerak. Bu metodlarni to'g'ri va samarali qo'llash uchun o'qituvchi pedagogik innovatsiyalar, yangi o'quv texnologiyalari bilan tanish bo'lishi, o'z ish usullarini doimiy takomillashtirib borishi zarur. Shuningdek, o'quvchilarning fikr-mulohazalarini tinglash, ularning ehtiyojlarini o'rganish ham muhimdir.[3]

Ona tilini o'qitishda interfaol metodlarni qo'llash nafaqat til ko'nikmalarini rivojlantirish, balki o'quvchilarning ijtimoiy ko'nikmalarini ham shakllantiradi. Guruhlarda ishlash, muammolarni birgalikda hal qilish, fikr almashish kabi jarayonlar o'quvchilarda jamoaviy ish ko'nikmalarini, mas'uliyatni, hurmatni va boshqa ijtimoiy qadriyatlarni rivojlantiradi. Bu esa ularning shaxs sifatida yetuk bo'lishiga yordam beradi. Ona tili o'qitish jarayonida interfaol metodlarni qo'llashda ba'zi qiyinchiliklar ham yuzaga kelishi mumkin. Masalan, o'qituvchining yangi metodlarni o'zlashtirishdagi qiyinchiliklari, o'quvchilarning boshlang'ichda passivligi yoki o'rganishga qiziqmasligi, texnologik imkoniyatlarning cheklanganligi kabi muammolar mavjud. Bunday holatlarni bartaraf etish uchun o'qituvchi sabr-toqatli bo'lishi, doimiy ravishda yangi usullarni sinab ko'rishi, o'quvchilarni rag'batlantirishi kerak.[4]

Xulosa: Xulosa qilib aytganda, ona tilini o'qitishda interfaol metodlar ta'lim jarayonining samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Bu metodlar o'quvchilarning tilni amaliy qo'llash ko'nikmalarini rivojlantirishga, ularning fikrlash, muloqot qilish va mustaqil ishlash qobiliyatlarini shakllantirishga xizmat qiladi. Interfaol metodlar yordamida o'quvchilar ona tilini nafaqat nazariy jihatdan, balki amaliyotda ham chuqur o'rganadilar. Shu bilan birga, bu metodlar o'quvchilarning ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirishga, ularni jamiyatda faol va mas'uliyatli shaxs sifatida shakllantirishga yordam beradi. Ona tilini o'qitishda interfaol metodlarni keng qo'llash ta'lim sifatini yaxshilash, o'quvchilarning o'z ona tiliga bo'lgan hurmatini oshirish va ularni hayotga

yanada tayyorlashda muhim omil bo‘lib xizmat qiladi. Shuning uchun ta’lim muassasalari va o‘qituvchilar ushbu metodlarni o‘z faoliyatida faol qo‘llashi zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Rahmatullayev Sh. Ona tilini o‘qitishda interfaol metodlar. Toshkent: “Universitet” nashriyoti, 2017. – 180 b.
2. Islomova N. Ona tilini o‘qitishda zamonaviy pedagogik usullar. Toshkent: “Fan va Ta’lim” nashriyoti, 2018. – 160 b.
3. Karimova S. Boshlang‘ich sinflarda ona tili fanini interfaol metodlar yordamida o‘qitish. Samarqand: “Sharq” nashriyoti, 2019. – 140 b.
4. Tursunov M. Ona tilini o‘qitishda interfaol o‘quv texnologiyalari. Toshkent: “Ilm” nashriyoti, 2020. – 190 b.
5. Rasulova D. Ona tili darslarida interfaol metodlardan foydalanish. Namangan: Namangan Davlat Universiteti nashriyoti, 2021. – 175 b.
6. Mirzaev O. Ona tilini o‘qitishda innovatsion pedagogik yondashuvlar. Toshkent: “Ziyo” nashriyoti, 2019. – 130 b.
7. Sobirova L. Ona tilini o‘qitishda interfaol pedagogik texnologiyalar. Toshkent: “CyberLeninka” nashriyoti, 2018. – 100 b.